

→ de manera natural, ningú no ens presenta, malgrat ser de dues generacions diferents. Però hi ha una atracció mútua, ella venia als meus concerts i jo anava a les seves presentacions. I descobreixo un món, perquè jo era molt joveneta, dels intel·lectuals de la ciutat, del moviment feminista... Tot això ens uneix. I ella és la persona que m'introdueix en el món dels deportats, que serà molt important per a mi. Ella m'explica com estava elaborant aquell llibre fonamental per a la memòria històrica, *Els catalans als camps nazis*, que serà un treball de referència *in aeternum*. I em conta la història d'aquelles dones de Lleida, Carme Bartolí i Coloma Serós, que s'ajuden a morir al camp de Ravensbrück.

—**Al seu darrer disc ha inclòs "Morir a Ravensbrück", una cançó amb text de Montserrat Roig.**

—Sí, l'he tornada a gravar, perquè originalment va aparèixer al disc *Bruixes i maduixes*, del 1980. El món dels deportats a mi em va marcar molt, em va interessar molt tota la història. Jo l'acompanyava a les presentacions del llibre i li vaig demanar que fes un text per a una cançó. Montserrat em deia que ella no feia poesia, que feia narrativa, però li vaig poder arrencar aquell text. Ha estat una persona molt important, juntament amb la Capmany. Eren dues dones de generacions que m'han precedit amb molta fortalesa. Insubornables, en el seu pensament. I que no van cedir mai a res. Tenien una actitud de fortalesa, de valentia, de risc, en un món d'homes. Quan començava el moviment feminista i sortíem del túnel del temps del franquisme. Montserrat em va ajudar, em va orientar, em va guiar. Hi ha com un mestratge d'aquestes dones. Com també de les dones de l'exili, com ara la Mercè Rodoreda, que vaig conèixer molt al final dels seus dies. O la Neus Català. Dones que reivindico com a persones que han tingut un comportament ètic i moral políticament. I que han deixat un mestratge.

—**Quins altres llibres de Montserrat Roig la van impactar**

—*L'agulla daurada*. Vaig fer un viatge

d'intercanvi amb Montserrat, a Armènia i Moscou, i em va impactar molt el que contava en aquell llibre. Per a mi, cal destacar *L'agulla daurada* i *Els catalans als camps nazis*. I la seva personalitat! Per sobre de tot. Els seus articles, les opinions, aquesta cosa de no posar l'ego per davant del que sentia. Com la Capmany. Aquesta llopada tenia la fortalesa del porc senglar, s'alimentaven d'arrels i no atacaven si no se sentien amenaçades. Aquestes dones tenien això. M'apropava a elles per alimentar-me. Tenien tot això i més.

—**Montserrat Roig irradiava. Exercia una mena de lideratge natural.**

—Tenia molta seducció. I molt de respecte pels seus convidats. Torno a repetir: ella no atacava si no se sentia amenaçada. Aquelles entrevistes meravelloses que feia ho eren perquè s'estimava els personatges. I els treia el millor, perquè no els atacava. Aprens d'aquestes entrevistes. Hi ha una seducció i el ego no passa per davant, que és el que ara és moda.

—**A banda d'això, sembla una figura molt moderna, de conviccions feministes però que va voler tenir fills, que prestava atenció a la imatge, amb la complicitat de Pilar Aymerich... És d'una modernitat brutal.**

—Sento que va traçar complicitats molt bones. Una d'elles era aquesta, amb la gran Pilar Aymerich, gràcies a la qual tenim unes fotografies que ens fan veure més enllà dels personatges. Fa fotografies que són com pintures, que mostren una realitat que tremola, que respiren un alè de vida. Montserrat va fer unes *liasons* molt importants.

—**I malgrat ser una figura totèmica, Montserrat Roig també va tenir els seus conflictes i polèmiques, no va tenir una trajectòria fàcil.**

—No. Era difícil assumir que una dona tingués tantes qualitats: era una persona guapa, intel·ligent, tenia talent, opinava lliurement, deia el que sentia. Tot això molestava molt. Si hagués estat un home potser no hauria molestat tant.

—**Fins al punt del que va dir Josep Pla de les cames i l'escriptura.**

—Sí. És un reflex, aquesta frase, perquè la pronuncia un escriptor meravellós.

Com el Borges, que també era de dretes però era un gran escriptor. No ho diu un carallot. És un signe d'un temps, volia dir coses. Però va tenir homes molt còmplies, com el Benet i Jornet o el Castellet. Com tot ésser humà, tingué el sol i l'ombra, el que dona fred i el que et fa sentir caliu. La vida és així. En els seus 45 anys va viure les coses més apassionants i les més sòrdides.

—**Era una persona acollidora?**

—Era generosa. Bona amfitriona. I recordo un somriure molt acollidor, com et mirava i com t'escoltava. Jo era una persona molt joveneta quan la vaig conèixer i això em va donar autoestima.

—**I al mateix temps era una persona literàriament ambiciosa.**

—Clar. Perquè tenia fortalesa, i tenia talent. I volia que la seva literatura fos reconeguda. No es deixava acovardir per res. Era lluitadora.

—**I patia perquè no podia dedicar tot el temps que volia a escriure.**

—Però va fer moltes coses. Les va fer. Va tenir temps perquè era molt treballadora. I totes tenen vàlua, tenen l'essència. Foren 45 anys viscuts intensament.

—**I tant. La projecció de la seua figura continua sent potent, 25 anys després de la seua mort.**

—El que cal fer és reeditar-la i llegir-la. I passar el testimoni a unes altres generacions, que no es quedi aturat. Això ho explicava molt bé la Rosa Montero: un escriptor passa deu anys després de la seva mort al purgatori, fins que unes altres generacions el tornen a reivindicar.

—**Alguna cosa més que vulga ressaltar de Montserrat Roig?**

—[*S'hi pensa molt.*] Et diria que mai es pot dir què en pensaria una persona 25 anys després de la seva mort, és un greu error. Un crim. Una cosa odiosa. S'ha fet amb l'Ovidi Montllor i no m'agrada. Però m'arrisco i dic que la Montserrat Roig estaria furiosa contra aquesta Europa que tanca la porta als refugiats i als immigrants. •